

Střípky z minulosti aneb „Partyzáni mi zabili sestru i snoubence“¹

Sem tam se stane, že obsah Střípků vyvolá reakci („*Máš to blbě.*“). Tak tomu bylo i v případě ohlasů na vzpomínky pamětníků na 2. světovou válku, jež byly zveřejněny v loňském roce. Konkrétně se jednalo o nešťastný příběh, který se měl odehrát u Vršova.

Priznám se bez mučení, ke vzpomínkám druhých přistupuji bez cenzury, jako nekritický adresát. Rozumím však tomu, že ony vypravované příhody, jež po více jak 80 letech nemusí být přesné, ba dokonce pravdivé, dokážou vyvolat rozhořčení, že takhle to přeci nebylo. V tom zkrátka tkví kouzlo i prokletí orální historie. Nakonec jsem na neznalosti dané události vyzískala. Dostala se ke mně totiž správná verze příběhu:

Vánoce roku 1944 klepaly na dveře, když do okolí sečské přehrady dorazili partyzáni. Jednoho večera se v domě prosečského sedláka Pauluse ozvaly rány, někdo bušil na vrata. Nezvaní návštěvníci byli dva – jeden z nich, Rus hovořící mizernou češtinou, pod pohrůzkou donutil hospodáře, aby je vpustil dovnitř. Dostali polévku, bochník chleba a motyky s lopatami, aby si mohli vybudovat zemljanku. Na tu ovšem nedošlo, neboť pohodlněji bylo na seně na půdě. Partyzáni navštěvovali své dobrodince čím dál častěji. Rodinou Paulusových, která tím neuvěřitelně riskovala, se nechávalo žít až 12 mužů. „...*pokaždé museli dostat najíst... Sami jsme přitom jídla měli málo. Umývali se tady, holili.*“ Paulusovi strádali natolik, že i sami partyzáni uznali, že je načase se rozdělit, aby rodičům jedenácti dětí ulevili.

Do konce války zbývaly necelé dva měsíce, ale nad údělem členů rodiny Paulusových se neúprosně stahovala mračna. Jednoho dne v březnu roku 1945 se do vsi dostala zpráva, že v nedaleké Seči prováděli Němci čistku. „*Vytáhli z domů místní, přikázali jim vzít si bílá prostěradla a vodili je po lese jako živé štíty. Slyšeli jsme až tady, jak křičeli: „Haló, vzdejte se!“*“

Na půdě Paulusova statku toho času dva partyzáni! Co s nimi? Hospodář zapřáhl staříčkou kobyliku, přesvědčil bojovníky, aby se ukryli na dně vozu, hodil přes ně deky, pilu se sekýrkou a vydal se k lesu, kde se ke své úlevě s oběma muži rozloučil.

O německých manévrech v okolí Proseče se dozvěděl i Karel Veselý, snoubenec Blaženy Paulusové (později Havlové) a písničkář, který za svůj krátký život zkomponoval několik desítek písní v lidovém duchu, jež byly v dané době velmi oblíbené. Mnoho jich bylo vydáno na gramofonových deskách Ultraphon a Esta a často je hrál i Československý rozhlas.²

Není divu, že mladý muž zpanikařil a přemluvil autodopravce Františka Pavlíka, aby společně vyrazili z nedalekého Jilmu k Paulusům. „*Karel přijel s tím, že mě v Proseči nenechá a za týden že se v Hradišti vezmeme. Řekla jsem mu, že pokud mají Němci sebrat všechny, tak včetně mě, svatba počká.*“ Karel Veselý své snoubence ustoupil, přesto neodjel sám. Spolu s ním do auta

¹ Vzpomínky Blaženy Havlové in *Partyzáni mi zabili sestru i snoubence*, časopis AHA!, 2015.

² https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Vesel%C3%BD-Jilemsk%C3%BD

nastoupily Blaženiny sestry, dvacetiletá dvojčata Hana a Marta, které využily nabídky svézt se k nejstarší sestře Růženě. Slečna Blaženka nemohla tušit, že viděla většinu osazenstva vozidla naposledy živou...

Pomalou jedoucí auto do kopce u Lipky náhle zasypala dávka z automatických zbraní, bylo krátce po půlnoci na neděli 25. března 1945. Ironií osudu zmáčkli spouště smrtících nástrojů právě ti partyzáni, které tolik týdnů rodina Paulusových živila. Karel Veselý, František Pavlík i mladička Hana Paulusová zemřeli na místě. Martu od jisté smrti zachránil kotel na dřevoplyn. Ač těžce zraněná, zůstala po celou dobu při vědomí. Poznala tedy jednoho z útočníků, jenž se k autu přišel podívat. Když mu prozradila, kdo je, prý se chytil za hlavu a dal se na útěk. Volání o pomoc zaslechli až muži, kteří se vraceli z hospody v Bradle. Marta skončila v chrudimské nemocnici, velké šance na přežití jí však doktoři nedávali.

Její příbuzní se o tragédii dozvěděli až kolem šesté hodiny ranní. Tehdy Marta bojovala v nemocnici o život. Nutně potřebovala krev. Blaženka spolu s bratrem na nic nečekali a vyrazili na kolech do třiadvacet kilometrů vzdáleného města. Okamžitou transfuzi krve zhatily bombardéry nad městem, sourozenci museli do krytu.

Nakonec se stal dárce krve pouze bratr, Blaženina krev se nehodila. Ani jeden ze sourozenců se k trpící sestře nedostal. Primář návštěvy zakázal, a to nejen s ohledem na vážnost situace. *„Ještě před operací mu totiž řekla, co se stalo a kdo to udělal. Zakázal jí o tom mluvit, navíc u jejího lůžka čekali Němci, zda něco neprozradí.“* Blaženka s bratrem se vrátili domů až navečer. *„...byla jsem úplně vyřízená, několik dnů jsem ani nejedla. Až mě sestra musela začít krmit.“* Po tomto neštěstí se partyzáni u Paulusů již neukázali.

Proč partyzáni na posádce automobilu zaútočili? To nikdo přesně neví. Vysvětlení, že prý čekali na německý vůz s pašovanými cigaretami, řadu lidí neuspokojilo. Nabízí se tak varianta, že bez rozmyšlení stříleli na vše, co se pohnulo. Nebylo by to totiž poprvé, co se dopustili omylu. V tomto případě fatálního. Marta byla poznamenána na celý život – až do své smrti žila s kulkou vedle páteře.

Utrpení rodiny Paulusových bohužel s válkou neskončilo. Ač živila několik měsíců partyzány, po únorovém převratu byli označeni za nepřátelské kulaky, a tak se s nimi i jednalo.

Upřímné díky všem, kdo mě nasměrovali k poznání tohoto silného příběhu, který stворюje stále platné rčení: Člověk člověku vlkem.

Velice děkuji paní Růženě Korečkové, že mi zapůjčila tolik potřebný zdroj, z něhož jsem mohla čerpat.



Lenka Simonová